

zelený střed města

zelený střed města

www.visitCieszyn.com

01. Náměstí v Těšíně, neboli Rynek (1.1), je dobrým, přestože poněkud netypickým stanovištěm pro pozorování zástupců divoké přírody žijících ve městech. K těm nejpočetnějším patří holubi (1.2) vcelku přiléhavě označovaní za holuby městské. Obvykle si na holuby stěžujeme, na jejich výkaly, které špiní a ničí budovy, jakkoli se jedná o krásné opeřené ptáky, potomky holubů skalních a utečenců z domácího chovu. K životu toho moc nepotřebují – trochu zrní, jakoukoliv římsu pro snesení vajíček, což v kombinaci saž 4-5 snůškami v roce způsobilo, že to je nejpočetnější ptáčí druh v polských městech. Mezi holuby se někdy pohybují elegantní, do černá zbarvené kavky (mladé kavky mají překvapivě modré duhovky) a také čiperní hnědošedí vrabci, jejichž počet ve městech klesá. V posledních letech je ale nejpřekvapivějším obyvatelem středu Těšína poštolka, sokolovitý dravec, který nachází hnízdiště na střeších a v zalomeních zdí, zatímco potravu – mezi městskými hlodavci. Do hněda zbarvené poštolky lze spatřit, jak se třepotavým letem udržují v jednom místě a hledají kořist nebo zaslechnout jejich pronikavé *kli kli kli kli*.

Budovy se místo skal staly domovem rorýsů, skvělých letců, podobajících se vlaštovkám, avšak díky zvláštní stavbě nohou neschopných sedat na větvích či drátech.

Ptáky pozoruje z vrcholu budovy někdejšího hotelu *Pod Brunatnym Jeleniem (U hnědého jelena)* (1.3) jelen s krásným parožím, z fasády jednoho z domů (k samostatnému vyhledání) zase sova. Kašna se sochou sv. Floriána (1.4) (1777 od Václava Donaye) uprostřed náměstí je místem, z kterého kdysi měšťané čerpali vodu přiváděnou vodovodem z Malého Javorového, kopce jižně od náměstí.

02. Z jihovýchodního rohu náměstí se vydáme po ul. Regera, kolem Muzea Těšínského Slezska, sídlícího v bývalém paláci hraběte Jana

1.

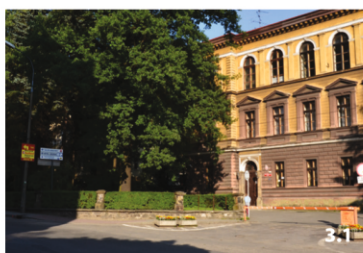

zelený střed města

Larische, do Parku Pokoju. Park býval kdysi zahradou a vznikl na místě zasypaného městského příkopu, zatímco na pozůstatcích městských hradeb byl vybudován zmiňovaný palác (konec 18. stol.). Park získal svůj název v souvislosti s podepsáním v roce 1779 Těšínského míru, kterým byla ukončena válka o „bavorské dědictví“ mezi Pruskem a Rakouskem (též *bramborová válka*, neboť válčící strany s oblibou rekvírovaly brambory). Ze stromů v parku pozornost zasluhuje lípa velkolistá (**2.1**) (obvod kmene 458 cm) rostoucí v lapidáriu poblíž pomníku císaře Josefa II., jedna z největších těšínských líp. Byla prohlášena památným stromem. Poblíž orchestřiště a pomníku zakladatele muzea, faráře Leopolda Šeršníka (**2.2**), roste lípa krymská s nápadně převislými větvemi a působivě rozkvétající keře magnolie Soulangeovy odrůdy Alexandrina (květy jsou uvnitř narůžovělé a proužkované) a magnolie Soulangeovy odrůdy Amabilis (**2.3**) (téměř bílé květy). S nejkrásnějšími těšínskými magnoliemi se můžeme seznámit při procházce po trase Stezka kvetoucích magnolií (prospekt k dostání v pokladně muzea).

03. Z Parku Pokoju ul. Limanowskiego přijdeme na náměstí Plac Słowackiego a přilehlý Plac Wolności. Na zelených pásích a trávnících zde vyrůstají nádherné stromy, mj. duby letní, z nichž ten, který roste před novorenesanční budovou Pl. Wolności č.p. 7 (1879, dnešní Základní škola č. 4 a Gymnázia M. Kopernika), získal jméno Císařův dub (**3.1**), protože byl vysazen samotným císařem Františkem Josefem I. při jeho návštěvě Těšína v roce 1880. Vedle budovy gymnázia v ul. Stalmacha, roste památný strom, javor stříbrný (**3.2**) (404 cm). Tento druh pochází ze severoamerického kontinentu a jeho chloubou jsou na podzim žlutnoucí listy. Na nevelkém pásu zeleně před budovou na Placu Wolności č.p. 3, za Pomníkem obětem nacismu (**3.3**), rostou další památné stromy – habr obecný (240 cm) a buk lesní červenolistý (291 cm). V květinových záhonech lze na jaře spatřit kvetoucí Těšínský kvítek (dlažba plácku je tvarována do podoby této květiny). Rostlina má pro Těšín a Těšínské Slezsko zcela mimořádný význam (více o ní na trase **Na stopě Těšínskému kvítku**).

04. Přejdeme do ul. Wyższa Brama a zahame doleva, a pak na náměstí Górny Rynek zahame doprava do ul. Garncarska. Prostor zde ovládá novobarokní budova těšínského Oblastního soudu (1905), před níž císař František Josef I. zasadil další dub letní (**4.1**), tentokrát při návštěvě Těšína v roce 1906. Z tohoto místa se krátkou procházkou vydáme za dalšími pozoruhodnými stromy. Průchodem vedle domu v ul. Garncarska č.p. 9 přejdeme do ul. Bobrecka, kde mezi domy č.p. 5 a 7 roste javor mléč odrůdy Schwedleri s na jaře načervenalými listy a památný strom jinan dvoulaločný (240 cm) (**4.2**). Jen o kousek dál, na křižovatce ulic Bobrecka a Korfantego, stojí za prohlédnutí okázalá koruna dubu letního rostoucího po pravé straně budovy v ul. Bobrecka č.p. 22. Jedná se o největší těšínský památný strom o obvodu kmene 510 cm. Roste na zahradě Mateřské školy č. 8. Při návratu směrem k budově Oblastního soudu můjme javor mléč vrůstající do opěrné zidky (**4.3**).

05. Vrátime se na náměstí Górny Rynek, zahame doleva do ul. Wyższa Brama a následně do ul. Bielska. U vstupu do areálu Slezské nemocnice stojí okázalý chráněný jilm polní (390 cm) (**5.1**), němý svědek počátků nemocnice. Její výstavbu (1888–1892), jako Všeobecné nemocnice evangelické obce, inicioval farář dr. Teodor Haase (1834–1909), pastor těšínského sboru Evangelické církve v Rakousku. Park, který obklopuje nemocniční pavilony, je jedním z nejhodnotnějších těšínských parkových komplexů, proto rozhodně stojí za prohlídku.

Z několika desítek druhů a odrůd zdejších stromů a keřů nutno zmínit památné stromy: buk lesní, měděný (322 cm), dva duby cerové (182 cm, 183 cm), dřezovec

zelený střed města

trojtrnný (166 cm), jěřáb muk (156 cm) a jinan dvoulaločný (204 cm). V podrostu se vyskytují rostliny, které jsou charakteristické pro dubohabřiny a bučiny, mj. sasanka hajní (5.2), plicník tmavý (5.3), křivatec žlutý a druhově chráněné: medvědí česnek, sněženka podsněžník a prvosienka vyšší.

06. Ze Slezské nemocnice se vrátíme do ul. Wyższa Brama, která nás dovede na Plac Kościelny (6.1). Dominantní stavbou je zde pozdně barokní, evangelický Ježíšův kostel, postavený v letech 1709–1730 (věž 1750). Kostel je obklopen mnoha stromy, mezi nimiž jsou chráněné jírovce maďaly (342 cm, 354 cm, 369 cm) a lípa velkolistá (407 cm) a také v Těšíně největší pajasan žláznatý.

V zahradách u náměstí můžeme obdivovat chlouby Stezky kvetoucích magnolií – magnolie Soulangeovy odrůdy Alexandrina s narůžovělými (dům č.p. 8) nebo tmavě vínovými (dům č.p. 4) květy.

Z jihozápadní strany přiléhá k Ježíšovu kostelu Kostelní park, který vznikl na ploše prvního evangelického hřbitova (1709–1887) v Těšíně. Uspořádání někdejších hřbitovních pěšin zachycují nádherné jírovce maďaly (6.2), z nichž 16 (228 – 392 cm) je chráněno, stejně jako tři borovice vejmutovky (156 cm, 203 cm, 195 cm), trnovník akát (235 cm) a javor polní (254 cm) s malebně zprohýbaným kmenem a široce rozloženými větvemi.

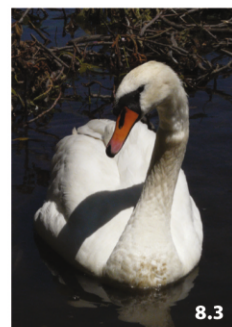
07. Z parku zamíříme do ul. Sienkiewicze, jejíž ozdobou jsou dvě magnolie Soulangeovy odrůdy Alexandrina (7.1). Rostou na zahradě u domu č.p. 6. Uliční stromořadí tvoří několik kulovitých javorů mléčů, vysazených do zelených půlkruhů na vozovce. Největší z těchto stromů jsou pozůstatky dřívější typické výsadby podél těšínských ulic, jak to dokládají fotografie staré několik desetiletí. Na konci ul. Sienkiewicze můžeme obdivovat památný strom rostoucí v rohu pozemku Dětského domova – nádherný buk lesní červenolistý (290 cm) s krásnou, pravidelně utvářenou korunou a téměř po celý rok načervenalými listy.

Přímo v sousedství je začátek přírodní rezervace „Městský lesík u Puřcovky“ (viz trasa Na stopě Těšínskému kvítku). Rezervaci se vyhneme a alejí Jana Raszki sestoupíme do ul. 3 Maja. Jako málokterá z těšínských ulic je vyzdobena mimořádně zajímavými magnoliemi, povětšinou součástí Stezky kvetoucích magnolií. Ulicí 3 Maja zamíříme k mostu Svobody rýsujiícímu se před námi (7.2).

08. Po mostě přes Olši vkročíme do Českého Těšína a zahneleme doprava na Nábřeží míru (8.1) táhnoucí se podél řeky. Mezi vilami (většinou z konce 19. a počátku 20. století) a břehem Olše se vine promenáda stíněná hustě vysazenými stromy. Rostou zde zejména jasany ztepilé, z nichž několik poutá pozornost svými rozměry, v čele s památným stromem o obvodu kmeně 445 cm, rostoucím mezi Dvořákovou a Bezručovou ulicí. Stromový porost dále vytváří hojně zastoupené jírovce maďaly, relativně mladé platany javorolisté s charakteristicky odlupujícími se pláty kůry různých odstínů, katalpy s velkými listy srdčitého tvaru a luskovitými plody, které vydrží po celou zimu, a také nepříliš vzrostlé jilmly horské. Promenáda je sídlištěm mnoha ptáčích druhů, které se s úspěchem naučily žít v těsném sousedství člověka. Narazíme zde na příbuzné městského holuba – hřivnáče (8.2), typického obyvatele lesů, který se už před více než 40 lety usadil ve městech a jemnou hrdličku zahradní, která již téměř 100 let kolonizuje evropská města. Z kmenů stromů vyzobává hmyz pestře zbarvená žlu-na šedá a praskliny kůry prohledávají brhlíci a šoupálci krátkoprstí. Oba druhy se velmi zručně pohybují po kmenech stromů všemi směry, taky hlavou dolů, přičemž brhlíci od koruny stromu směrem k základně, zatímco šoupálci opačným směrem. Nejpočetnější jsou zde kosi a drozdi zpěvní, kdežto na Olši pravidelně pobývají zejména kachny divoké, a také labutě (8.3) a raci chechtaví. Na rohu Nábřeží míru a Moskevské ulice, v zahradě vil z roku 1899, kde je dnes polská mateřská škola, roste památný strom – buk lesní červenolistý (327 cm).

zelený střed města

09. Nejdříve zahňeme do Moskevské a následně do Božkovy ul., abychom za domem č.p. 13 mohli obdivovat okázalou korunu dalšího chráněného jinanu dvoualokného (333 cm), který se nachází na trase naší procházky. Vrátime se do Moskevské ul. a zahňeme vlevo do Smetanovy ulice. Za pizzerii Verdi a malou tržnici je zelený pás **(9.1)**. Je pozůstatkem někdejší zahrady, jíž připomíná nejen kamenná lavice v jižní části tohoto prostanství, zejména ale krásné duby **(9.2)** a borovice vejmutovky a též památné stromy – dva buky lesní červenolisté (310 cm, 330 cm) a líska turecká (357 cm), příbuzná naší lísky obecné, s tím rozdílem, že z ní vyrůstají okázalé stromy.

10. Moskevskou ulicí se vrátíme na náměstí v Českém Těšíně. Původně to bylo tržiště. Úlohu městského centra začalo plnit od roku 1929 jako Radniční náměstí, kdy byla dokončena výstavba radnice **(10.1)**, k níž bylo přikročeno následkem rozdělení Těšina v roce 1920 na dvě samostatná města. Čapkovou ulicí **(10.2)** se vydáme do Nádražní ul. **(10.3)**, kde zahňeme doleva směrem k novorenesanční budově vlakového nádraží (1889). Cestou projdeme kolem několika kulovitých javorů mléčů se sevřenými, hustými korunami a jilmů s převíslými korunami. Podchodem pod nádražím projdeme na Jablunkovskou ulicí a dále severozápadním směrem na ulici Frýdeckou.

11. Na rohu Frýdecké a Tyršovy ulice, před budovou základní školy, se nachází nevelký park – Komenského sady. Dříve zde často tábořili potulní Cikáni, proto to byla tzv. Cikánská louka (Cygónsko Łónka). Park společně s okolní zástavbou vznikl ve 20. letech minulého století. Roste zde mj. památný strom, buk lesní červenolistý (273 cm). V parku bylo

rozmístěno několik žulových bludných balvanů, svědků doby ledové a existence ledovce v Těšínském Slezsku.

Na jednom z balvanů je umístěna cedule s polským a českým nápisem: „Bludné balvany z okolí Českého Těšina, dokumentující nejjižnější hranice severského zalednění v době mladších čtvrtohor“.

12. Tyršovou ulicí dojdeme do Komorní ulicí **(12.1)** až ke křižující ul. Alšově. Chodník na rohu obou ulic značně zužuje veliký památný strom, jasan ztepilý **(12.2)** (431 cm). Pouze na úzkém pruhu chodníku je asfaltový povrch, půda okolo stromu je vydlážděna napříč položenými říčními kameny. Za pozornost stojí rostliny, které si mezi kameny našly dost prostoru pro svůj růst. Obvykle na podobných místech vyrůstá pampeliška lékařská **(12.3)**, známá také jako smetánka, jitrocel vyšší s listovou růžicí, jejíž čepele jsou protáhlé a charakteristicky vykrájané, trsy drobnější trávy lipnice roční a plazivé lodyhy truskavce ptačího s nápadnými bílými či růžovými květy. Jedná se o ruční rostliny rostoucí v člověkem výrazně pozměněném prostředí. Kupodivu všechny tyto druhy (s výjimkou lipnice) se vyznačují léčebnými vlastnostmi.

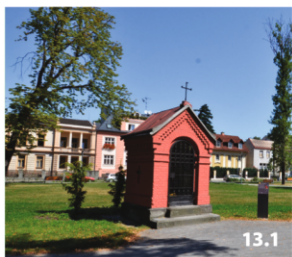

13. Komorní ulicí přejdeme na Karvinskou ul. a pod železničním viaduktem projdeme do Masarykových sadů, které byly založeny na počest zakladatele nezávislého Československa a jeho prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka (1850 – 1937). Kdysi tudy z těšínského zámku vedla cesta do lesa Hrabiny, v němž těšínská Piastovci měli zvěřinec a honitbu. V roce 1813 byla louka na příkaz těšínského arcivévodky Albrechta osázena jírovci, lípami, trnovníky akáty (běžně známými jako akáty) a keři, byly vytvořeny procházkové pěšiny – vznikl tak úzký park, oblíbené místo procházek.

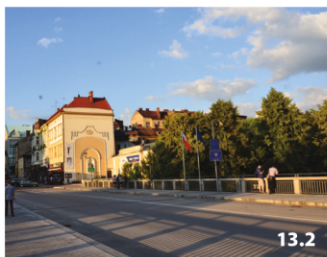

V červnu 2008 poničila vichřice značnou část stromů v sadech. V letech 2009–2010 uskutečnily města Těšín a Český Těšín v rámci projektu *Zahrada dvou břehů*, podpořené z prostředků Evropské unie, revitalizaci parku. V současné době se zde nachází dětské hřiště, kašna, pomník T. G. Masaryka

zelený střed města

13.1

13.2

a pomník obětem první světové války a také barokní socha sv. Jana Nepomuckého (z konce 18. stol.) a novogotická kaple sv. Terezie (1897 r.) (13.1). Vydáme se přes park východním směrem, až dojdeme k nábřeží Olše, odkud je výhled na zalesněné svahy Zámeckého vrchu. Pouze v zimě si můžeme prohlédnout skrze koruny stromů obrysy nejdůležitějších staveb – Loveckého záměčku, rotundy a Piastovské věže. Olši překročíme po mostě Družby (13.2).

14. Před sebou máme pro Těšín místo zcela mimořádné – Zámecký vrch. Kopec na soutoku Olše a jejího přítoku Bobrovky začali lidé osidlovat již v 5. stol. př. n. l. Na konci 9. stol. zde bylo založeno hradíště, které se před rokem 1155 proměnilo v hrad se sídlem kastelánie. Ten se od roku 1290 stal sídlem těšínských knížat. Původně se jednalo o dřevěný hrad, jenž byl ale na přelomu 14. a 15. stol. přebudován na okázalý, zděný gotický hrad, nám známý pouze z rytin a archeologických vykopávek. Avšak od poloviny 17. stol. následkem škod způsobených za třicetileté války zámek začal pustnout, až byl nakonec rozebrán. V roce 1837 byly na příkaz Karla Ludvíka Habsburského poslední zbytky někdejšího zámku odštěleny a na jeho ruinách byl v letech 1838–1840 vybudován klasicistní lovecký zámček, letní rezidence Habsburků (autorem byl vídeňský dvorský architekt Josefa Kornhäusel). V současné době zde sídlí Státní hudební škola (od 1947) a Zámek Těšín (od 2005 centrum, které se zabývá průmyslovým vzorkařstvím).

Před zámek, uprostřed zelené plochy obklopené rameny přístupové cesty, stojí Těšínská Niké, též Slezanka, pomník slezským legionářům padlým za Polsko od legionáře a sochaře Jana Raszky (zničený

14.1

14.2

8.

14.3

nacisty, rekonstruovaný v roce 2008) (14.1). Na vrcholku kopce vznikl park v romantickém stylu obklopující pozůstatky někdejšího zámku: rotundu – zámeckou kapli sv. Mikuláše a sv. Václava (11. stol.), jeden z nejstarších křesťanských chrámů v Polsku, Piastovskou věž (14. stol.) a rekonstruované přízemí věže, která sloužila jako poslední útočiště (14.2.). Park tvoří jednu z nejzajímavějších a nejhodnotnějších parkových úprav v Těšíně, je v něm plno přírodních a dendrologických zajímavostí. Ze stromů nutno upozornit zejména na památné stromy: dva jírovce maďaly (390 cm, 402 cm), dva jasany ztepilé (415 cm, 463 cm), dva jírovce žluté (228 cm, 168+258 cm) a liliovník tulipánokvětý (197 cm). Kromě okázalých zástupců domácích druhů (jilm vaz, habr obecný, lípa srdčitá, javor klen, javor mléč, tis červený) zde narazíme na zástupce cizokrajných druhů, např. na korkovník japonský, břízu papírovitou, katalpu červenající, jerlín japonský, magnólii Soulangeovu odrůdu Alexandrina, šacholan japonský nebo vrbu kroucenou. Na zámeckém nádvoří roste památný strom jinan dvoulaločný sloupovité formy (225 cm) a dva duby letní kuželovitého tvaru.

Svah směrem k Olši je hustě zarostlý břechtanem popínavým, proto zde byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast „*Břečtany na zámeckém vrchu*“. V parku na Zámeckém vrchu velmi často narazíme na veverky (červené nebo černé formy), z mnoha ptačích druhů běžným návštěvníkem je strakapoud velký, méně častým žluna šedá (velmi často hledá potravu na zemi, např. mravence) a také špačci, kosí, pěnkavy (14.3) a dlasci tlustozubí, kteří se svými masivními zobáky trochu podobají papouškům. Na Zámeckém vrchu pravidelně hnízdí a vyvádí svá mláďata jedna z domácích sov – puštitk.

15. Ze Zámeckého vrchu se ulicí Przykopa (15.1) vydáme na břeh Těšínské Mlýnky. Tento nevelký vodní tok má počátek v Olši, v oblasti parku Pod Walką (trasy **Na stopě Těšínskému kvítku** a **Tam a zpátky kolem Olše**). Jeho koryto místy plnilo funkci vodního příkopu (např. okolo Zámeckého vrchu), ale hlavně přivádělo vodu do knížecího prachového mlýna pod zámek a městského mlýna situovaného v okolí dnešní ul. Mlýnska Brama (do 1965 byla v areálu mlýna v provozu malá vodní elektrárna – ul. Przykopa č.p. 20). Od 16. stol. se podél *mlýnskému příkopu* usazovali řemeslníci – tkalci, koželuzi, soukeníci, jircháři a kováři – využívající vodu z toku pro svou práci. Při procházce podél Mlýnky stojí za to prohlédnout si rostliny obrůstající kamenné břehy koryta.

Nevelké štěrbině a mezi kameny vydrolená místa, jež zadržují trochu vlhka a půdy, jsou místem, kde se velice dobře daří tzv. „*přízvední*“ flóře, např. drobnému kapradí – sleziníku routiče a sleziníku červenému a krásně kvetoucímu zvěšinci zednímu, zvanému rovněž Inice květel (15.2)

15.1

9.

zelený střed města

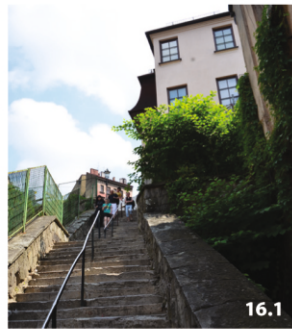
15.2

15.3

a dymnivce žluté (15.3). Poslední dva druhy byly kdysi dovezeny do Polska jako okrasné rostliny, uprchly ze zahrad a na starých zdech nalezly vhodná místa podobající se jejich původním sídlištím – skalám a horám jižní a střední Evropy.

16. Ulicí Przykopa vstoupíme do ulice Młyńska Brama a po schodech zamíříme (16.1) do ul. Śrutarska a následně do ul. Trzech Braci, kde u domu č.p. 1 stojí jeden ze symbolů Těšína – Studna tří bratří (16.2). Právě u tohoto průstíčího pramene se měli podle legendy setkat v roce 810 bratři Bolek, Lešek a Těšek a založit město Těšín. Studna ve 14. stol. patřila dominikánům a až do 19. století z ní čerpal vodu měšťanský pivovar (dříve sídlil v ul. Śrutarska 39). Litinový altánek vznikl v roce 1868 a nízký reliéf od Jana Raszky, znázorňující setkání tří bratří u pramene, nahradil v roce 1945 desku s legendou o založení města v němčině.

16.1

17. Ulicí Trzech Braci přijdeme do ul. Sejmwowa, kde zahneme doleva a následně doprava ulicí Głęboka (17.1) po několika desítkách metrů dorazíme na hlavní náměstí – Rynek.

16.2

17.1

1 POCZĄTEK TRASY
17 KONIEC TRASY

délka trasy: cca 7 km
doba chůze: cca 2 hod.

Text: Aleksander Dorda
Technická redakce: Renata Karpińska
Grafická úprava a korektura: Hubert Tereszkiewicz
Fotografie: Aleksander Dorda, Renata Karpińska
Překlad z polštiny: Jan Baron

Vydavatel: Městský úřad, Odbor kultury a cestovního ruchu, Rynek 1, 43-400 Cieszyn
Tel.: 33 4794 240, promocja@um.cieszyn.pl
www.visitCieszyn.com
BEZPLATNÝ VÝTIŠK

